

KATASTROFIMALLI JA VALVONNAN KEHITTÄMINEN

Kriisi ja katastrofi

Jokainen yhteiskunnan kehittäjä tai kehittäjäksi pyrkivä sisällyttää kirjoituksiinsa tai puheisiinsa tavalla tai toisella sanan kriisi. Tästä lukijoiden ja suuntelijoiden olisi pystyttävä havaitsemaan kehittäjän profeettalliset kyvyt. Olisi jo korkea aika tunnustaa, että asia jonka takana kirjoittaja seisoo ja jonka asiantuntija hän samalla haluaa olla, on kriisissä. Kriisi-sana — muodossa tai toisessa esitettynä — toimii signaalina, hätämerkkinä: yhteiskunnassa palaa, olisi kiireellisesti ryhdyttävä muodostamaan palokuntaa. Kehittäjälle, palon havaittajalle, profeetalle tulee tarjotavassa palokunnassa kunnia-paikka. Tätä kriisimallia kehittyneempi malli on katastrofimalli. Tässä esitetään katastrofin jo todella uhmaavan yhteiskuntaamme: jos nopeasti ei tehdä jotakin, on edessä tuho.

Mitä ihmeellistä näissä malleissa sitten on? Eikö yhteiskunnan kehittämisen pitäisikin juuri tapahtua tällä tavalla? Ja eikö se juuri näin tapahdukin? Mikäli kaikki kehittäjät ja kehittäjiksi pyrkivät alkaivat kuitenkin sisällyttää näitä malleja esityksiinsä, emme enää pystykään aina erottelemaan vähemmän tärkeitä ja näennäisiä kriisejä ja katastrofeja todella tärkeistä kriiseistä ja katastrofeista. Tilanteen tekee entisestään vaikeammaksi tiedon määrän ja tiedon käsittelijöiden määrän huomattava kasvu. Eli jäämmekö kokonaan kehittäjien maailmankuvan vangeiksi? Mitä tähän voisi vastata? Voimme ensinnäkin tietenkin hyväksyä kehittäjät yhteiskunnan etujoukoksi, avantgardeksi. Tällöin toimimme kehittäjien maailmankuvien varassa. Toiseksi voimme vastata: »Onhan näitä jeremiaita, maailmanlopun ennustajia ollut aina. Mitä uutta nyt tässä on?» Niin — ei välttämättä mitään. Tällöin juutimme kuitenkin helposti kaikin voimin puolustamaan status quo'ta. Eikä tämäkään kyllä ole aina kovin viisas.

Erityisesti takavuosina valtionhallinnonkehittämisessä kriisi- ja katastrofimallin esittäminen oli usein myös melko selvästi havaittavissa. Olihan koulun penkeiltä noussut innokas ja aktiivinen

suunnittelijoiden ja kehittäjien sukupolvi. Ja heillähän oli tarjottavanaan uutta tietoa ja uusia välineitä paikallaan polkevalle byrokralle. Esitetyt kehittämis ehdotukset eivät sitten kuitenkaan aina menneetkään läpi niin helposti kuin kehittelijät luulivat. Mitä tässä tilanteessa sitten tuli tehdä? Eräs taktiikka oli hankkia joku päätöksentekijä kehittämis ehdotuksen takuumieheksi: tämän kehittelijöiden agentin tuli hankkia muiden päätöksentekijöiden kannatusta.

Päätöksentekijäagenttina toimi usein entinen kehittäjä. Mutta vieläkin ehdotuksia ei saatu täysin läpi. Aika teki nyt jo nimittäin tehtävänsä: tuloksia pystyttiin jo arvioimaan. Kriisi tai katastrofi ei välttämättä ollutkaan niin suuri, mitä aluksi annettiin ymmärtää. Kun tarkoitus oli hyvä, saatiin nimittäin lähtötilanteen kuvaa jesiittamaisesti hieman liioitella. Tilanne lienee johieman muuttunut; ainakin vauhti on tasaantunut. Monissa paikoissa isänniksi pyrkineet kehittäjät lienee pudotettu rengin rooliin. Tai onko tämä sittenkin harhakuva? Jos kehittäjät todella ohjaavatkin tai heidän pitäisi ohjatakin etujoukkoona yhteiskunnan kehitystä.

Valvonta

Valvonnan kehittämisessä katastrofimallin käyttö on ollut jopa melko tavanomaista. Talouden valvonnassa tuttuja ovat esim. lausumat: miljoonia ja satoja miljoonia valuu Kankkulan kaivoon; rötöksiä tehdään minkä ennätetään; tehotuutta on kaikkialla; valvonta on laiminlyöty; valvontaa ei ole lainkaan jne. Julkiset tiedotusvälineet ovat olleet myös vahvasti mukana julkisen hallinnon katastrofimallin muodostamisessa. Eräässä vaiheessa tuntuikin, että meitä oli uhaamassa Rooman valtakunnan kaltainen tuho. Erilaiset valtionvalvojat ovat olleet voimakkaasti mukana muodostamassa ja vahvistamassa tätä kuvaa. Mistä tämä sitten johtuu? No, virkansa puolesta valvoja joutuu tavan takaa tietenkin vahvistamaan tätä kuvaa: tuomaan tätä kuvaa tukevaa aineistoa esille ja julkisuuteen. Ja tiedotusvälineet kyllä hoitavat lopun. Val-

voja ei voi koskaan havaitessaan virheitä luonnollisestikaan — ainakaan tässä tilanteessa — esittää, että valvonta on kyllä ollut riittävää tai että valvontaa tulisi jopa vähentää: päinvastoin. Kun valvoja — tähän on ilmeisesti — luettava mukaan myös tiedotusvälineet — on mukana yhteiskunnan kehittämisessä, merkitsee tämä aina valvonnan ja kurin — ainakin näennäistä — tehostamista.

Valvoja saatetaan myös tietoisestikin käyttää hyväksi tiedon tuottajina katastrofimallin tueksi. Ja valvottavaahan toki aina löytyy. Otetaanpa esimerkiksi valtionvarojen nk. ulkolnen valvonta. Jos yli sadantuhannen miljoonan markan käyttöä — unohtamatta vastaavia tulojakaan — sekä satojen ja tuhansien erilaisten talousyksiköiden toimia valvoo muutama kymmenen henkilöä — valvonta ei tosin tietenkään ole vain näiden henkilöiden varassa —, ei liene mikään vaativa tehtävä osoittaa valvonnassa esiintyvän puutteita ja heikkouksia. Tämän esilletuontiin ei paljoa tarvitse luovaa kykyä: sen kuin jaottelee tehtäväkenttää ja ryhtyy syvällisesti ja yksityiskohteisesti paneutumaan tähän kenttään. Jopa varsin helpolla havaitsee, ettei »nyt edes tätäkään valvota kunnolla». Ja jos jotakin ei valvota kunnolla, onhan tämä aina merkinä siitä, että rötöksiä, puutteita, laiminlyöntejä, virheitä, tehotuutta, lainvastaisuutta, epätarkoituksenmukaisuutta jne. esiintyy. Ajattelussa ollaankin tällöin jo varmaan siirrytty eslorwelilaiseen vaiheeseen. Entä kun kuitenkin väitetään — jopa kansainvälisellä tasolla — suomalaisten olevan perusluonteeltaan luotettavia ja rehellisiä? Kun hallintokin koostuu juuri näistä suomalaisista, pitäisi hallinnollakin kaikei olla myöskin näitä samoja ominaisuuksia. Tai jos tämä onkin vain pelkkä myytti. Tätä todistelevat ainakin tiedotusvälineet; todisteita vastaanotetaan kernaasti. Suomalaisen mainitaan kuitenkin olevan myös kaunaisia, kateellisia ja epäluuloisia: negatiivisia. Tässäpä edessämme näyttää olevan ratkaisematon ongelma. Mainitut kaksi luonneryhmittelyä sopivat eräällä tavalla kuitenkin hyvin toisiinsa: suomalainen pitää ilmeisesti vain

itseään rehellisenä ja luotettavana, mutta naapuriaan epärehellisenä ja epäluotettavana. Näiden poikkeavien naapurien valmisteluksi tarvitaan siltä järjestelmiä, lakeja, asetuksia, ohjeita, määräyksiä jne. Ja näitä valtakunnasta löytyy tonnikaupalla. Voitaasiinko asian tilan parantamiseksi tehdä jotakin? Kun asioita aletaan nimittäin yleisellä tasolla pohtia, ovathan toki kaikki joksikin mieltä, että »paperia» on liikaa. Paperin poistaminen, debyrokratisointi näyttäisi olevan melko mahdollista. Valvonnan vahva — eräänlainen preussilais-tsaristinen — piirre ajattelussamme kaiketi juuri kuitenkin estää tämän. Merkittävää saavutuksia valvonnan purkamisessa ei juuri liene saavutettu; korjausehdotukset — jotka jäävät juuri useimmiten vielä ehdotuksiksi — ovat koskeneet vain pikkuasioita. Ja kehitys — se vain kehittyi; eli jos jossain vähennetään valvontaa, niin toisessa paikassa sitä kyllälisätään — ainakin vähennyksen verran.

Paniikki

Valvonnan tehostamiseen tarvittava laaja katastrofikuva ei synny eikä myöskään tavoita ajatteluamme tehokkaasti, ellei siihen samalla yhdisty pelkoa, epävarmuutta ja tätä kautta paniikkiäkin. Mikäli kuvan esittäminen ei synny näitä vaikutuksia, ei se myöskään tavoita tehokkaasti ajatteluamme. Mallin esittäjä voi korkeintaan saada itselleen yksityisajattelijan leiman. Ajattelijan sitkeys saatetaan kylläkin myöhemmin palkita. Tästä on lukuisia esimerkkejä. Katastrofimallin taakse voidaan hyvinkin saada tarmokkaalla käännetytyöllä aina vain enemmän kannattajia. Tätä kautta saattaa syntyä jopa joukkoliike, joka on oppositiossa muuta yhteiskuntaa vastaan. Eräs pieni tätä asiaa sivuva seikka on syytä tuoda tässä esille: valtionvarojen valvojat ovat äskettäin perustaneet oman yhdistyksen. Tällä toimintapiteellä korostetaan entistä enemmän valvontafunktion tärkeyttä yhteiskunnassamme. Mikäli yhdistys ryhtyy aktiivisesti toimintaan, saattaa hyvinkin toiminnan tuloksena syntyä asian tiimoilla paniikkia. Lausumat: valvontaan ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, valvontaongelmia on runsaasti, valvottavaa todella riittää jne. tukevat tätä. Mikäli päätöksentekijät eivät riittävästi kiinnitä huomiota yh-

distyksen tiedonmuodostukseen, saatetaan kehittämisstrategiaksi ja samalla myös oman statuksen nostamiseksi ottaa käyttöön katastrofimalli. Ja valvojen yhteistyön lisääntyminenhan merkitsee jo valvonnan lisääntymistä ja tehostumista.

Katastrofimallin tueksi tarvitaan siis paniikkia: asioiden hoidon tila on huolestuttava. Mikäli paniikki leviää, katastrofimalli hyväksytään ja asiantilan korjaamiseksi on ryhdyttävä tekemään jotakin ja nopeasti. Tässä vaiheessa vaihtoehtoja ei enää ole. Paniikkia lieventämään asetetaan usein komitea, toimikunta, työryhmä tmv. vastaava elin. Kehittäjät tarvitsevat katastrofimallia usein myös jo kehitetyn välineen käyttöönottamiseksi. Siis ensiksi on kehitetty väline; kun kukaan ei näytä sitä tarvitsevan ja kehittäjien työ näyttää jäävän turhaksi ja heidän statuksensa saattaa tällöin jopa vähentyä, kehittäjät ryhtyvät tilanteen korjaamiseksi muodostamaan katastrofimallia: ellei kehitetty välineitä oteta käyttöön, tuhon väitetään olevan edessä. Ja kaikkiaan näyttääkin olevan jonkinlaisessa katastrofissa, jos asioita vain riittävästi perusteellisesti ja yksityiskohtaisesti vain tutkittaisiin ja selvitetäisiin. Mikäli tämän kaltainen menettelytapa tuottaa kehittäjien haluaman tuloksen, tullaan tätä menettelytapaa vastaisuudessaakin käyttämään hyväksi. Tosin kehittäjä on saattanut kohota yhteisössä jo niin merkittävään asemaan, ettei hänen enää välttämättä tarvitse tätä menettelytapaa käyttäkään.

Työryhmä paniikin lieventäjänä

Asiaa on syytä vielä konkretisoida: ajatellaanpa tilannetta jossa työryhmä on asetettu lieventämään ja poistamaan syntyneitä paniikkia. Tämä toimenpide sinänsä on jo lieventänyt paniikkia. Katastrofimalliin kehittäjät ovat itse oikeutettuja työryhmän jäseniksi. Usein juuri he tuottavatkin työryhmälle laajan aineiston ja hakevat työryhmälle tukea ulkopuolelta. Ulkopuoliset asiantuntijat todistavat mallin oikeaksi: ovathan he juuri niistä henkilöistä, joilla on tehtävänänsä tämän alueen hoito ja valvonta. Kun tietoa tuotetaan runsaasti ja nämä henkilöt eivät pysty kaikilta osiltaan enää seuraamaan tätä tiedon tuotantoa, heidät on jo tälläkin perusteella melko helppo saada tu-

kemaan katastrofimallia. Tuleehan työryhmätyö vielä vastaisuudessa helpottamaan heidän työtään. Näin uskotaan. Ja jokaisellahan on kaiken lisäksi vielä hieman huono omatunto asioidenhoidon tasosta: »Ainahan toki jotain parannettavaa on!» Ihmeenä voitaisiin pitää, että nämä henkilöt ryhtyisivät tarmokkaasti kumoamaan syntyneitä katastrofimallia ja sen merkitystä. Päinvastoin: katastrofimallin tueksi etsitään jopa uutta aineistoa.

Työryhmä motivoi siis työnsä ulkopuolisten asiantuntijoiden myönteisten kommenttien kautta. Entäpä jäsenten valinta? Tietenkin jäseniksi valitaan henkilöitä, joiden tiedetään jo toimineen tällä sektorilla ja jotka muutoinkin tuntevat hyvin asioiden tilan. Nämä henkilöt kyllä tietävät, että tällä sektorilla — kuten kaikilla muillakin sektoreilla — on puutteita ja ongelmia.

Jokainen tuntee myös »piston sydämessään»: »Kyllähän asiat kieltämättä voisivat olla vieläkin paremmin.» Ja alustavassa, laajassa selvittelyssä havaittiin jo lukuisia ongelmia. Jäsenen valinta saattaa olla myös täysin palkkioluonteista: jäsen — ja myös muut ulkopuoliset, esim. kollegat — kokee valintansa erityisenä palkintona: »Olen päässyt valittujen joukkoon.» Vastapalveluna, joka sitten onkin melko helppo saada edellytetään jäsenen hyväksyvän katastrofimallin ja sen takana olevan maailmankuvan. Yhteisymmärrys saavutetaan nopeasti: työryhmässä vallitsee konsensus. Joissakin tapauksissa saatetaan valinnassa tosin käyttää myös ns. kooptatiota: katastrofimallin ilmeinen vastustaja otetaan myös työryhmän jäseneksi. Näin vältetään ulkoista uhkaa: vaiennetaan ulkoista kritiikkiä.

Missään vaiheessa katastrofimallia ei enää aseteta kyseenalaiseksi: kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että »palaa ja kova». Mallin takana olevaa maailmankuvaa ei luonnollisestikaan aseteta myöskään kyseenalaiseksi. Jos joku ulkopuolinen uskaltakaan puuttua tähän puoleen, leimataan näiden kysymysten pohdiskelija turhanpäiväiseksi ikuisuuskysymysten mieltelijäksi, teoretikoksi. Kaiken lisäksi työryhmä tuottaa itselleen aineistoa niin paljon, ettei näiden kysymysten pohdiskeluun ole enää aikaakaan: aineiston läpikäynti vaatii nimittäin jo huomattavia ponnistuksia. Ja mitä enemmän

paperia tuotetaan, sitä merkittävämpää ja tärkeämpää työtä jäsenet kokevat tekevänsä: heidän hartiollaan näytetään asetetun todella raskas taakka.

Mitä kauemmin työryhmä työskentelee, sitä pienemmäksi paniikki saattaa kuitenkin muodostua. Kun esimerkiksi mikään katastrofia ei näytä syntyvänkään, työryhmä saatetaan jopa kokonaan unohtaa. Toisaalta työryhmän asettaminen on saattanut olla myös täysin kosmeettinen toimenpide: asettajat eivät vilpittävästi ole edes uskoneet ulkopuolelta esitettyyn katastrofimalliin. Tämä on kuitenkin poikkeus. Ja työryhmä yleensä kyllä huolehtii siitä, että työryhmä huomataan ja muistetaan. Työryhmä voi esimerkiksi työnsä aikana säädellä ja ohjata syntyneitä paniikkia: voidaan esimerkiksi vihjaista, että on jo keksitty oivallisia menettelytapoja, keinoja katastrofin poistamiseksi. Kaikkien olo helpottuu entisestään ja työryhmä saa työstään jo ensi-kiitokset. Työryhmän työssä on kuitenkin eräitä vaaratekijöitä, jotka työryhmän on pystyttävä eliminomaan. Arvostelijat saattavat esimerkiksi asettaa työryhmän katastrofimallin ja sen taustateologian vielä työn kuluessakin kyseenalaiseksi.

Tällöin suoritettujen työn merkitykseltä putoaa helposti pohja. Työryhmä valvookin huolellisesti, etteivät ulkopuoliset ja erityisesti mahdolliset arvostelijat saakaan tietoa — eivät ainakaan kovin paljoa — työryhmän työstä. Mikäli arvostelijat onnistuvat kuitenkin tiedonsaannissa, voidaan tällöin aina vedota työryhmän ulkopuolelta saatuun tukeen, siihen laajaan konsensukseen, joka asian tiimoilta on jo syntynyt. Arvostelijat saavatkin siten vastaansa suuren määrän erilaisia ja eritasoisia auktoriteetteja, tukimiehiä. Ja onhan työryhmä itsekin jo tässä vaiheessa kohonnut useimmiten jo auktoriteetin asemaan.

Työn läpimeno turvataan työn valmistuttua usein siten, että arvostelijat saavat osakseen lopullisen »ryöpytyksen». Ryöpytyksen määrään ja laatuun ei tässä vaiheessa enää vaikuta esitetty arvostelu. Lausumat »Arvostelijat eivät ole ymmärtäneet asiasta mitään tai jos he jotain ovat ymmärtäneet, ovat he ymmärtäneet asiat väärin tai työryhmä ei ole kyllä tätä tarkoitettua» ovat tässä yhteydessä hyvinkin tuttuja. Eräs tapa

on viedä kritiikki työn yksityiskohtiin. Ja tässähän tekijöillä on luonnollisesti tiedollinen ylivalta: ovathan he jo pitkään työskennelleet näiden yksityiskohtien parissa. Mallin takana olevasta taustaideologiasta ei luonnollisestikaan enää suostuta keskustelemaan. Tätä vaaratekijää silmälläpitäenhan arvostelijat on matkan varrella jo moneen kertaan ehditty leimata. Ja sitäpaitsi kukaan ei näytä enää ottavankaan heitä kovin vakavasti. Tähän ei kenelläkään ole enää varakaan: leimautumisten riski on jo kovin suuri. Ja työhön näyttää kaiken lisäksi — monet sanovat — vielä erittäin hyvältä ja järkevältä, joita se sinänsä varmaan näyttääkin. Ja ovathan jo melkein kaikki asianosaiset tunteneet pistoksen sydämessään: »Niin kyllä tässäkin on kieltämättä ollut paljonkin parantamiseen varaa.» Niin missäpä ei olisi. Työryhmä on oikeassa ja arvostelijat ovat väärässä.

Lopputulos

Kun työryhmä on jättänyt työnsä tuloksena syntyneen asiakirjan työryhmän asettajille, paniikki häviää. Samanlaista dramatiikkaa, jota sisältyi työryhmän asettamisvaiheeseen ei enää usein tässä vaiheessa esiinny. Asiasta ei näytenä enää oltavankaan niin kovin kiinnostuneita. Tässä vaiheessa tiedon tuottaminen asian tiimoilta saattaa kokonaankin loppua: kun on saatu paperi aikaan, katsotaan, että ongelma on myös poistunut ja asia on hallinnassa. Asiakirja muodostaa siten usein päätöksen asian käsittelylle. Tähän on rationaalinen peruste läydyttävissä: tuhoa ei ole syntynytäkään ja asian lisäkäsittelylle ei enää näytä löytyvänkään erityisiä perusteita. Mitä paksumpi työn tuloksena syntynyt asiakirja on, sitä suurempi on helpotus: sanojen tuottaminenhan nähdään usein jo sinällään ongelmien poistamisena. Paksussa asiakirjassa ongelmat on poistettu tehokkaasti. Parin sivun selvitys vain lisäisi paniikkia.

Mitä vaikeammaksi uhkaavaksi nähty katastrofi on koettu, sitä suuremman myönteisen arvostuksen saavat työryhmän jäsenet osakseen. Työn sisällöllä ei tässä arvostuksessa ole ratkaisevaa merkitystä. Tekijät saattavat kohota jopa eräänlaisten messiaiden, vapauttajien asemaan, joilla on ollut profeettallisia kykyjä havaita ennak-

koon meitä uhkaava tuho. Näin sivumennen sanoen taloustieteilijöiden asema yhteiskunnassamme on usein juuri tämän kaltainen. Kun työn tekijät on kohotettu tälle tasolle, arvostelijoiden vaientaminen — mikäli he eivät nyt sitten tässä vaiheessa ole vieläkään taunneet vaieta — on jo todella helppoa. Arvostelijoidenhan katsotaan jo uhkaavan koko yhteisöä: heitä pidetään täysin vastuuttomina. Työn tekijät kohoavat organisaatiossa karismaattisiksi henkilöiksi.

Vaikka miten odotetaan, katastrofia ei siten tulekkaan. Eli työ on kannattanut ja malli on siten todistettu oikeaksi: kaikki on vihdoin kunnossa. Ja vaikka havaittaisiinkin jälkikäteen katastrofia hieman liioitellun, voidaan aina sanoa: »Eikö sittenkin ollut kuitenkin järkevää ryhtyä ennakoestaviin toimenpiteisiin. Eihän sitä koskaan nimittäin tiedä.» Tätä kautta koneisto sitten toimiikin suuremmasta ja pienemmästä katastrofimallista — tai ainakin kriisimallista — toiseen. Ja kaikki näyttää lopulta olevankin ennaltaestettyä. Kaikki mahdolliset osa-alueet on huolellisesti ja yksityiskohtaisesti läpikäyty ja kaikki mahdolliset tilanteet on selvitetty. Katastrofeja ei kohta voi enää ollenkaan syntyä: näin ajatellaan. Ja valvontaa — sitä ollaan todellakin tehostettu. Tähän kaikki halusivatkin. Työn tuloksina syntyikin sitten tonnikaupalla erilaisia oppaita, malleja, suunnitelmia, säädöksiä, määräyksiä, ohjeita jne. Kyllä maassa puuta riittää! Kaikki näyttää rationaaliselta, loppuunmietityltä ja turvaliselta. Valvonnan kehittämisessä eteemme työntyy tässä kuitenkin paradoksi: ne jotka kannattavat valvonnan tehostamista, kannattavat usein myös yhteiskunnallisen valvonnan ja tähän liittyen myös yhteiskunnallisen holhoamisen vähentämistä. Ja näiden ajattelijoiden määrä näyttää yhteiskunnassa jatkuvasti kasvavan. Miten tämä absurdilta näyttävä ristiriita on ratkaistavissa? Joitakin hajanaisia vastauksia voi yrittää antaa. Ensinnäkin törmäämme tässä mitä ilmeisemmin jo yhteiskuntapolitiikkaan: valvonnan tehostajavähentäjät pyrkivät omalta osaltaan vaikuttamaan valvontaresurssien uudelleen suuntaamiseen ja kohdentamiseen. Tietenkin tehostajavähentäjät saattavat vastarinnallaan yrittää myös turvata ja suojella omia henkilökohtaisia ja ryhmiensä etu-

ja siten että valvontaa kohdistettaisiin muualle kuin heidän etupiiriinsä kuuluviin asioihin.

Ja siellähän väitetään sitten olevankin juuri todellisia valvontauukkoja. Toiseksi tärkeätä ei välttämättä kuitenkaan ole se, mitä asia todellisuudessa on, vaan se miltä se näyttää. Eli tärkeätä ei suinkaan aina ole se, että on hyödyllinen ja tehokas, vaan se että näyttää hyödylliseltä ja tehokkaalta. Kriisi- ja katastrofimallien kautta kehitettyä kaiken kattavaa yksityiskohtaista valvontaa ei halutaakaan eikä sitä toisaalta pystytäkään

toteuttamaan: valvonnan halutaankin olevankin näennäistä ja tehotonta. Näennäisen ja todellisenkin kriisin tai katastrofin uhattessa joudutaankin sitten helposti kerrotunlaiseen kehittämissessiin. Kaikkeen on löydettävissä kuitenkin rationaalinen peruste: yhteiskunnan jatkuva kehittäminen edellyttääkin ilmeisesti valvonnalta juuri mainitunlaista tilaa. Mikäli valvonta — erityisesti muodollinen valvonta — kattaisi todellakin koko yhteiskunnan ja tämä valvonta olisi vielä kaiken lisäksi erittäin tehokasta, yhteiskunta ei

kaiketi pystyisikään enää kehittymään, hengittämään. Silloin byrokratia todellakin polkisi paikoillaan. Mutta jos nämä johtopäätökset ovat sittenkin väärinä? Jos valvonnan tulisi kaikesta huolimatta olla kaiken kattava ja erittäin tehokasta. Pitäisikö esimerkiksi kaikki valtakunnan työttömät palkata suorittamaan erilaisia valvontatehtäviä? Olisihan tämä kaiketi tällöin yhteiskunnan edun mukaista. Vai olisiko?

Raimo Etelävuori